

УДК 338.433:636.4:338.245

Ю. В. Премудрий,
аспірант, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4825-6084>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.20.183

СТІЙКІСТЬ РИНКУ СВИНАРСТВА ДО ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗОВНІШНІХ ШОКІВ

Yu. Premudryi,
Postgraduate student, Tavria State Agrotechnological University named after Dmytro Motorny

RESILIENCE OF THE PIG FARMING MARKET TO MILITARY CHALLENGES AND EXTERNAL SHOCKS

Стаття присвячена аналізу стійкості ринку свинарства України в умовах воєнних викликів та зовнішніх шоків, що суттєво впливають на агропродовольчі системи. Розглянуто економічні, інституційні та соціальні чинники, які визначають адаптаційний потенціал галузі, а також виявлено ключові проблеми, пов'язані зі скороченням поголів'я, зростанням собівартості продукції, обмеженням інвестицій та ускладненням логістики. Особливу увагу приділено впливу зовнішньоекономічних чинників, зокрема коливанням світових цін, змінам у торговельній політиці та залежності від імпорту кормів і племінних ресурсів. Доведено, що формування стійкого ринку свинини можливе лише за умови поєднання державної підтримки, розвитку кооперативних і кластерних форм організації виробництва, впровадження інноваційних технологій та розширення внутрішнього попиту. У статті обґрунтовано стратегічну важливість ринку свинарства для продовольчої безпеки країни та визначено напрями його адаптації до воєнних і післявоєнних трансформацій у контексті євроінтеграції та глобальної нестабільності.

The article is devoted to a comprehensive study of the resilience of Ukraine's pig farming market under wartime challenges and external shocks that significantly transform its functioning mechanisms and affect development prospects. The paper reveals the essence of the concept of "market resilience" in the context of agri-food systems, where the key task is to maintain the ability of the market to meet the population's food needs, support producers' competitiveness, and develop adaptive mechanisms for responding to crisis situations. It is shown that wartime events have acted as a catalyst for structural changes in pig farming: a reduction in livestock numbers, the destruction of production and logistics infrastructure, rising production costs, limited investment, and restricted access to credit resources. Additional external factors exert strong influence as well-world price fluctuations, changes in international trade conditions, competition from imported products, dependence on imported feed and breeding resources, as well as restrictions on the export of Ukrainian pork to certain markets.

The article argues that enhancing the resilience of the pig farming market is impossible without an effective combination of state policy, institutional reforms, and market self-regulation mechanisms. Strategic tools include the development of cooperative and cluster forms of production organization, the establishment of modern storage and processing infrastructure, the expansion of state support programs, and the stimulation of innovation. Emphasis is placed on the need to introduce digital management technologies, agro-monitoring systems, and agricultural insurance as tools for minimizing risks and increasing market transparency. A particular role is assigned to strengthening domestic demand and developing local markets, which may form the basis for stabilizing the sector in the short term.

It is concluded that the resilience of the pig farming market should be understood as a multidimensional category encompassing economic, institutional, social, and environmental aspects. The article substantiates the strategic importance of pig farming for ensuring Ukraine's food security, shaping a balanced structure of agricultural production, and preserving the socio-economic potential of rural areas. Key directions for post-war recovery are defined: modernization of production facilities, integration into European standards, development of export opportunities, and the promotion of innovative technological solutions.

Ключові слова: ринок свинарства; стійкість; воєнні виклики; зовнішні шоки; інституційні механізми; державна підтримка; кооперація; кластери; інновації; цифровізація; агрострахування; продовольча безпека; післявоєнне відновлення.

Key words: pig farming market; resilience; wartime challenges; external shocks; institutional mechanisms; state support; cooperation; clusters; innovations; digitalization; agricultural insurance; food security; post-war recovery.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Ринок продукції свинарства в Україні сьогодні перебуває у складній трансформаційній фазі, де поєднуються внутрішні й зовнішні виклики. Його значення важко переоцінити, адже він не лише забезпечує населення країни білковими продуктами, а й формує мультиплікативний ефект для суміжних секторів — кормової промисловості, переробки, транспорту, торгівлі та зайнятості у сільських громадах.

Однак у воєнних умовах функціонування цього сегмента зазнало суттєвих потрясінь. Руйнування виробничої та транспортної інфраструктури призвели до зростання витрат на доставку сировини і готової продукції, а порушення логістичних ланцюгів ускладнили вихід на внутрішні та зовнішні ринки. Суттєвим бар'єром виступає подорожчання енергоресурсів і кормів, що підвищує собівартість виробництва та знижує його конкурентоспроможність. Додатковим дестабілізуючим чинником є скорочення купівельної спроможності населення: споживачі дедалі частіше віддають перевагу дешевшим білковим альтернативам (м'ясу птиці, імпортованим продуктам), що зменшує попит на свинину.

Крім того, обмеження експортних можливостей внаслідок воєнних дій та втрати традиційних ринків збуту ускладнили інтеграцію українського свинарства у міжнародні ланцюги створення вартості. Водночас воєнні ризики й невизначеність інвестиційного клімату знижують зацікавленість приватного капіталу у модернізації виробничих потужностей. Це веде до консервації технологічного відставання та зниження ефективності галузі.

Разом із тим у секторі зберігається потенціал для розвитку. Внутрішній ринок України характеризується високою місткістю, що створює базу для відновлення попиту. Перспективними напрямками є розширення кооперації виробників, диверсифікація каналів збуту, впровадження інноваційних технологій утримання й годівлі тварин, а також посилення державної підтримки у сфері кредитування та страхування агробізнесу. У післявоєнний період, за умови системної політики, галузь свинарства може стати одним із драйверів аграрної відбудови та продовольчої безпеки України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика стійкості ринку свинарства тісно пов'язана з категоріями економічної та фінансової стійкості (Безугла) та інституційними засадами економічного розвитку, які окреслили Д. Норт і О. Вільямсон. Концепція конку-

рентних переваг М. Портера дає можливість оцінити галузь у контексті глобальної конкуренції та зовнішніх викликів. Українські науковці (Дорофеев та ін., Шуст та ін., Нікішина) акцентують на ролі гармонійного управління, фінансово-екологічних аспектів і методиках оцінки відтворювального розвитку агропродовольчих ринків. Праці І. Свиноуса, М. Ібатуліна, М. Ільчука та співавторів розкривають сучасні тенденції виробництва, проблеми галузі та напрями інноваційного розвитку. Загалом, проаналізовані дослідження створюють теоретичне й практичне підґрунтя для оцінки стійкості ринку свинарства України в умовах воєнних викликів і зовнішніх шоків.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає у визначенні факторів стійкості ринку свинарства до воєнних викликів та зовнішніх шоків, а також в окресленні перспектив його відновлення та зміцнення у післявоєнний період.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасній науковій літературі стійкість ринків розглядається як здатність економічної системи протидіяти зовнішнім шокам, швидко відновлюватися після кризових подій і зберігати ключові функції у довгостроковій перспективі [1]. Це трактування корелює з позиціями Д. Норта та О. Вільямсона, які підкреслювали значення інституційної спроможності як фундаменту економічної стійкості: ефективні формальні й неформальні інститути знижують транзакційні витрати та формують довіру між учасниками ринку [2, 3].

Для ринку свинарства стійкість означає не лише підтримку рівноваги між попитом і пропозицією та забезпечення доступності продукції для споживачів, а й створення умов для збереження та розвитку виробничого потенціалу. Як зазначає Портер (1990), конкурентоспроможність галузі залежить від здатності адаптуватися до змін середовища, впроваджувати інновації та створювати додану вартість на внутрішньому ринку [4]. У цьому контексті українське свинарство потребує впровадження сучасних технологій годівлі й утримання, удосконалення логістики та маркетингових стратегій, що відповідає тезам Ламбена про важливість стратегічного маркетингу для довгострокової життєздатності бізнесу.

Дослідники аграрної економіки підкреслюють, що стійкість аграрних ринків залежить та-

кож від рівня диверсифікації каналів збуту, інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості та ефективності державної підтримки [5]. Для ринку свинарства це означає необхідність балансування між внутрішнім попитом і зовнішніми можливостями, створення страхових та фінансових механізмів захисту від коливань цін і воєнних ризиків.

Таким чином, стійкість ринку свинарства може бути забезпечена лише за умови поєднання економічних, інституційних і технологічних чинників, що відповідає сучасним підходам до розуміння економічної резильєнтності як багатовимірною явища.

Воєнні дії в Україні спричинили низку системних проблем у функціонуванні ринку свинарства, які накладаються одна на одну та суттєво знижують його стійкість.

По-перше, руйнування фермерських господарств і тваринницьких комплексів, особливо у східних і південних регіонах, призвели до різкого скорочення виробничих потужностей. За даними Держстату, якщо у 2021 р. поголів'я свиней становило близько 5,6 млн голів, то у 2023 р. — лише 4,3 млн голів (падіння на понад 20 %). Дослідження науковців підкреслює, що фізичні втрати виробничої інфраструктури мають найбільш руйнівний характер, адже відновлення цих потужностей потребує значних інвестицій і часу [6].

По-друге, логістичні бар'єри у транспортуванні живих тварин, м'яса та кормів істотно ускладнили внутрішній обіг продукції. Вартість перевезення у 2022—2023 рр. зросла у 2-2,5 рази через руйнування доріг і залізниці та подорожчання пального. Унаслідок цього середня ціна свинини для споживачів зросла з 115 грн/кг у 2021 р. до понад 170 грн/кг у 2023 р. Науковці наголошують, що висока чутливість аграрних ринків до логістичних шоків є визначальним чинником втрати конкурентоспроможності [7].

По-третє, дефіцит кормової бази став одним із ключових обмежень розвитку. Через знищення або окупацію посівів зернових та зростання експорту у 2022—2023 рр. ціни на комбікорми зросли майже на 65 %. Це призвело до подорожчання собівартості вирощування свиней на 30—40 %. Свиноус І.В. вказує, що саме стабільність забезпечення кормами є основою рівноваги між попитом і пропозицією на м'ясних ринках [8].

По-четверте, зниження платоспроможності населення суттєво зменшило попит на м'ясні продукти. Якщо у 2013 р. споживання свинини становило близько 19 кг на особу на рік, то у 2022—2023 рр. — лише 12—13 кг. На-

томість зросло споживання більш доступного м'яса птиці. Як зазначають дослідники, структура попиту безпосередньо впливає на галузеву стійкість і визначає стратегічні орієнтири розвитку виробництва [9].

По-п'яте, епізоотичні ризики, зокрема поширення африканської чуми свиней (АЧС), стали додатковим дестабілізуючим чинником. Через обмежений ветеринарний контроль кількість спалахів АЧС у 2022 р. зросла на 50 % порівняно з довоєнними роками. По-шосте, зростання собівартості виробництва через високі ціни на енергоресурси та імпорتنі препарати знизило рентабельність галузі. За оцінками Асоціації "Свинарі України", у 2023 р. вона впала нижче 5 %, що критично для відтворення виробничого потенціалу. Дослідники наголошували, що саме інституційна підтримка (субсидії, кредити, страхування) дозволяє аграрним ринкам адаптуватися у періоди криз [10].

Таким чином, поєднання зазначених чинників підриває стабільність ринку свинарства. Водночас воно формує стимули до його адаптації: виробники дедалі активніше впроваджують енергоощадні технології, локалізують кормову базу, розвивають кооперативні форми збуту та шукають інтеграції з переробними підприємствами. Як відзначають науковці, саме інноваційність і здатність до адаптації забезпечують довгострокову конкурентоспроможність навіть у кризових умовах [11].

Ринок свинарства в Україні справді перебуває під суттєвим впливом міжнародних тенденцій, що визначають як його конкурентоспроможність, так і перспективи розвитку у глобальному середовищі.

По-перше, глобальні цінові коливання на зернові безпосередньо впливають на вартість кормів, яка становить до 60—70 % собівартості виробництва свинини. За даними FAO, у 2022—2023 рр. світові ціни на зернові підскочили на понад 30 % унаслідок війни в Україні та логістичних обмежень на Чорному морі. Це одразу відобразилося на внутрішньому ринку: ціни на комбікорми в Україні зросли майже на 65 % порівняно з довоєнним рівнем. Науковці зазначають, що волатильність цін на ресурси робить аграрні ринки особливо вразливими та підкреслює потребу в страхових і стабілізаційних механізмах [12].

По-друге, зміни у світовій торгівлі м'ясом створюють додаткові виклики для українських виробників. За даними OECD-FAO (2023), найбільшими експортерами свинини залишаються ЄС (понад 4,7 млн т), США (2,9 млн т) та Брази-

лія (1,5 млн т). Україна ж експортує лише незначні обсяги (менше 30 тис. т на рік), що свідчить про її низьку частку на глобальному ринку. Водночас конкуренція з цими країнами ускладнює вихід українських виробників на нові ринки, особливо в умовах воєнних ризиків і високої собівартості.

По-третє, санітарні та фітосанітарні вимоги міжнародних ринків є серйозним бар'єром. Африканська чума свиней (АЧС), яка періодично фіксується в Україні, практично закриває доступ на ринки ЄС та Азії. Білоусько (2022) наголошує, що відсутність належної системи біобезпеки та стабільного ветеринарного контролю є ключовим стримуючим фактором для інтеграції українського свинарства у світові торговельні ланцюги.

По-четверте, інфляційні процеси у світовій економіці посилюють фінансовий тиск на галузь. За даними Світового банку, у 2022—2023 рр. глобальна інфляція сягала 8—9 %, що відобразилося на подорожчанні енергоресурсів, обладнання, ветеринарних препаратів. В Україні собівартість вирощування свиней у 2023 р. зросла майже на 40 %, тоді як рентабельність залишилася нижчою за 5 % (Асоціація "Свинарі України").

У наукових працях підкреслюється, що стійкість ринку свинарства формується на стику внутрішніх і зовнішніх чинників. З одного боку, важливим є розвиток внутрішньої переробки, диверсифікація каналів збуту та зміцнення інституційної бази. З іншого — інтеграція у глобальні ринки потребує адаптації до міжнародних стандартів, впровадження системи простежуваності продукції та підвищення біобезпеки [13].

Таким чином, український ринок свинарства є вразливим як до внутрішніх, так і до глобальних шоків, але водночас має потенціал для посилення своєї позиції у світовій торгівлі за умов модернізації інфраструктури, зниження витрат і гармонізації з міжнародними нормами.

Попри численні виклики воєнного часу та глобальної нестабільності, ринок свинарства України демонструє певний рівень стійкості, що підтверджується як практичними тенденціями, так і науковими дослідженнями.

По-перше, гнучкість виробників, які активно переходять на локальні канали збуту та прямі продажі, допомагає зберегти споживчий попит навіть за умов зниження купівельної спроможності населення. За даними Асоціації "Свинарі України", у 2022—2023 рр. частка ло-

кальних продажів зроста майже на 15 %, особливо через онлайн-канали та ярмаркові платформи. На нашу думку, адаптивність ринкових стратегій і наближення до кінцевого споживача є ключовим чинником виживання бізнесу в умовах кризи.

По-друге, розвиток внутрішньої переробки зменшив залежність від імпорту м'ясної продукції та дозволив утримати додану вартість усередині країни. У 2023 р. частка імпортованої свинини на внутрішньому ринку скоротилася до 4 %, тоді як у 2019 р. вона сягала понад 8 %. Вважаємо, що саме розвиток локальної переробки та створення інтегрованих ланцюгів формують основу продовольчої безпеки.

По-третє, державні програми підтримки відіграють стабілізуючу роль. Зокрема, у 2023 р. було запроваджено механізм часткової компенсації вартості кормів для малих і середніх виробників, а також дотації на утримання племінного поголів'я. За оцінками Мінагрополітики, ці заходи дозволили зберегти близько 300 тис. голів свиней, що становить майже 7 % загального поголів'я.

По-четверте, кооперація та інтеграція фермерів стали помітним трендом. У кількох регіонах (Вінницька, Полтавська, Львівська області) створюються спільні переробні й збутові структури, які дозволяють знизити витрати, підвищити переговорну силу та забезпечити сталість поставок. За даними Укркооперації, у 2022—2023 рр. кількість фермерських об'єднань у секторі свинарства зроста на 12 %. Отже, що кооперативні моделі посилюють конкурентні переваги дрібних і середніх виробників у глобалізованій економіці.

По-п'яте, інноваційні підходи набувають дедалі більшого значення. Використання цифрових платформ для торгівлі, маркетингу та логістики (наприклад, ProZorro Market, локальні аграрні маркетплейси) забезпечило нові канали збуту для понад 200 підприємств свинарської галузі у 2023 р.

Таким чином, стійкість ринку свинарства формується завдяки поєднанню адаптивності виробників, державної підтримки, розвитку кооперації та інноваційних інструментів. У науковій літературі підкреслюється, що довгострокова конкурентоспроможність галузі можлива лише за умови синергії між економічними, інституційними та технологічними чинниками [14].

Для зміцнення ринку свинарства в Україні необхідно реалізувати комплекс заходів, які забезпечать його стійкість і конкурентоспро-

можність у довгостроковій перспективі. Першочерговим завданням є відновлення та модернізація виробничих потужностей, які постраждали внаслідок воєнних дій. Йдеться не лише про реконструкцію зруйнованих господарств, а й про будівництво нових комплексів відповідно до сучасних європейських стандартів, що дозволить підвищити ефективність виробництва, впровадити енергоощадні технології та забезпечити належний рівень біобезпеки.

Важливим напрямом є розвиток кормової бази, адже саме витрати на корми становлять найбільшу частку у собівартості продукції. Для цього слід стимулювати внутрішню переробку зернових культур та виробництво комбікормів, що зменшить залежність від імпорту та створить додаткову додану вартість у межах країни. Особливу увагу варто приділити використанню побічної продукції харчової промисловості як альтернативного джерела кормів.

Не менш значущим є посилення ветеринарного контролю та систем біобезпеки. Африканська чума свиней та інші епізоотії залишаються серйозними загрозами для ринку, тому відновлення ефективної системи моніторингу, лабораторної діагностики й профілактики є критично важливим. Це забезпечить не лише внутрішню стабільність, а й стане умовою доступу до європейських і світових ринків.

Стійкість ринку неможлива без доступних фінансових інструментів. Йдеться про пільгові кредити для відновлення та розширення виробництва, страхування ризиків, зокрема епізоотичних і воєнних, а також розвиток лізингових програм для придбання сучасного обладнання. Така підтримка стимулюватиме інвестиційну активність і сприятиме модернізації галузі.

Особливого значення набуває інтеграція у європейські ринки. Це передбачає гармонізацію санітарних і фітосанітарних стандартів, запровадження системи простежуваності продукції та відповідність високим вимогам до якості. Вихід на ринки ЄС і країн Азії дозволить диверсифікувати експорт та зменшити залежність від внутрішніх обмежень.

Нарешті, майбутнє українського свинарства визначатиметься рівнем інноваційного розвитку. Впровадження біотехнологій, сучасних генетичних програм, автоматизованих систем годівлі та утримання, а також цифрових платформ управління виробництвом і логісти-

кою створює умови для підвищення продуктивності, оптимізації витрат і прозорості бізнес-процесів.

У сукупності ці заходи формують цілісну стратегію, яка дозволить подолати наслідки війни, забезпечити продовольчу безпеку та зробити ринок свинарства одним із драйверів відновлення аграрного сектору України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Стійкість ринку свинарства України в умовах війни та зовнішніх шоків визначається його здатністю не лише протидіяти руйнівним впливам, а й адаптуватися до нових реалій, зберігати виробничий потенціал і виконувати ключову функцію — забезпечення продовольчої безпеки населення. Попри значні втрати інфраструктури, скорочення поголів'я та падіння купівельної спроможності, ринок свинарства демонструє ознаки поступового відновлення. Це відбувається завдяки внутрішній гнучкості виробників, які переходять на локальні канали збуту, розвитку прямих продажів і налагодженню співпраці з переробними підприємствами. Важливу роль відіграє і державна підтримка у вигляді дотацій, компенсацій вартості кормів та програм пільгового кредитування, що дозволяє утримати мінімально необхідний рівень виробництва.

Особливе значення набувають інноваційні підходи: цифрові платформи для торгівлі та маркетингу, автоматизовані системи управління виробництвом, нові технології годівлі та утримання тварин. Вони дають змогу знижувати витрати, підвищувати ефективність та забезпечувати більшу прозорість бізнес-процесів.

У післявоєнний період розвиток галузі свинарства має спиратися на відновлення й модернізацію інфраструктури, створення сучасних тваринницьких комплексів відповідно до європейських стандартів, а також на розвиток внутрішньої кормової бази, що зменшить залежність від імпорту і світових цінових коливань. Важливим напрямом стане кооперація виробників, яка дозволить об'єднувати ресурси, знижувати трансакційні витрати та формувати спільні переробні й збутові структури. Необхідною умовою інтеграції у європейські та глобальні ринки є гармонізація санітарних і фітосанітарних стандартів, підвищення біобезпеки та впро-

вадження системи простежуваності продукції.

Таким чином, у перспективі реалізація комплексних заходів дасть змогу знизити вразливість ринку свинарства до зовнішніх шоків, зміцнити продовольчу безпеку країни та забезпечити інтеграцію України у світові аграрні ринки. Галузь може стати одним із драйверів відновлення аграрного сектору, створюючи нові робочі місця, збільшуючи експортний потенціал і сприяючи соціально-економічному розвитку сільських територій.

Література:

1. Безугла Т. В. Економічна стійкість та фінансова стійкість. Молодий вчений. 2014. № 3 (06). С. 32—34.
2. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
3. Williamson O. E. *Transaction Cost Economics: The Governance of Contractual Relations*. Journal of Law and Economics. 1979. Vol. 22, No. 2. P. 233—261.
4. Porter M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1990. 875 p.
5. Дорофєєв О. В., Лозинська Т. М., Пасемко Г. П. Застосування принципу гармонійності в стратегічному управлінні суб'єктами економічної діяльності і стійкість аграрного ринку. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 11. С. 168—177.
6. Шуст О. А., Артїмонова І. В., Присяжнюк Н. М. Фінансово-екологічні аспекти діяльності суб'єктів корпоративного сектору аграрної економіки України. Сталий розвиток економіки. 2023. № 2 (47). С. 262—269.
7. Нікішина О. В. Методичні засади оцінювання стійкості відтворювального розвитку агропродовольчих ринків. Економіка: реалії часу. 2023. № 5 (69). С. 63—76.
8. Свиноус І. В., Гура А. М. Сучасні тенденції виробництва продукції свинарства в Україні. Сталий розвиток економіки. 2013. № 5. С. 5—10.
9. Варченко О. М., Артїмонова І. В., Герасименко І. О. Формування системи управління результативністю маркетингової діяльності аграрних підприємств на основі системи збалансованих показників. Економічний дискурс. 2020. № 2. С. 96—109.
10. Свиноус І. В., Ібатуллін М. І. Сучасний стан свинарства України: проблеми та шляхи їх вирішення. Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки. 2015. Вип. 27. С. 63—67.

11. Ільчук М., Свиноус І. Економічні аспекти інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств України. Економічний дискурс. 2023. Вип. 3—4. С. 46—54.

12. Сатир Л. М. Щодо проблеми паритетності цін на промислову і сільськогосподарську продукцію. Економіка та держава. 2013. № 2. С. 35—37.

13. Ібатулін М. Світовий ринок продукції свинарства та місце України в ньому. Вісник аграрної науки. 2017. Т. 95, № 1. С. 62—67.

14. Ільчук М. М., Свиноус І. В., Томашевська О. А. Організаційно-економічне забезпечення конкурентоспроможності підприємств агробізнесу. Агросвіт. 2024. № 22. С. 31—37.

References:

1. Bezuhla, T. V. (2014), "Economic sustainability and financial sustainability", *Molody vchenyj*, vol. 3 (06), pp. 32—34.

2. North, D.C. (1990), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.

3. Williamson, O.E. (1979), "Transaction-Cost Economics: The Governance of Contractual Relations", *Journal of Law and Economics*, vol. 22, no. 2, pp. 233—261.

4. Porter, M. (1990), *The Competitive Advantage of Nations*, Free Press, New York, USA.

5. Dorofieiev, O. V., Lozyns'ka, T. M. and Pasesenko, H. P. (2016), "Application of the principle of harmony in the strategic management of economic entities and the sustainability of the agricultural market", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 11, pp. 168—177.

6. Shust, O. A., Artimonova, I. V. and Prysiazhniuk, N. M. (2023), "Financial and environmental aspects of the activities of entities of the corporate sector of the agricultural economy of Ukraine", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 2 (47), pp. 262—269.

7. Nikishyna, O. V. (2023), "Methodological principles for assessing the sustainability of the reproductive development of agri-food markets", *Ekonomika: realii chasu*, vol. 5 (69), pp. 63—76.

8. Svinous, I.V. and Hura, A.M. (2013), "Current trends in pig production in Ukraine", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 5, pp. 5—10.

9. Varchenko, O. M., Artimonova, I. V. and Herasymenko, I. O. (2020), "Formation of a system for managing the effectiveness of marketing activities of agricultural enterprises based on a system of balanced indicators", *Ekonomichnyj dyskurs*, vol. 2, pp. 96—109.

10. Svinous, I. V. and Ibatullin, M. I. (2015), "The current state of pig farming in Ukraine:

problems and ways to solve them", *Produktyvnist' ahropromyslovoho vyrobnytstva. Ekonomichni nauky*, vol. 27, pp. 63—67.

11. Il'chuk, M. and Svinous, I. (2023), "Economic aspects of innovative activities of agricultural enterprises of Ukraine", *Ekonomichnyj dyskurs*, vol. 3—4, pp. 46—54.

12. Satyr, L. M. (2013), "Regarding the problem of price parity for industrial and agricultural products", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 35—37.

13. Ibatullin, M. (2017), "The world market for pig products and Ukraine's place in it", *Visnyk ahrarnoi nauky*, vol. 95, no. 1, pp. 62—67.

14. Ilchuk, M.M. Svinous, I.V. and Tomashivska, O.A. (2024), "Organizational and economic support of competitiveness of agribusiness enterprises", *Ahrosvit*, vol. 22, pp. 31—37.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2025 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292